

Is federalisme met vier grensverleggend?

WILLEM SAS

Professor Publieke Economie aan Stirling University in Schotland en verbonden aan de KU Leuven

22 februari 2022 00:10

Wie een efficiënter en minder complex België wil, moet de juiste vragen durven te stellen. De rol van Brussel en de relatie van Vlamingen en Walen met hun hoofdstad is daarbij cruciaal.

Voor wie de Belgische staatsstructuur een te complex en inefficiënt kluwen vindt, waren de jongste weken hoopgevend. Zo schoten de voorbereidingen voor de grote burgerbevraging uit de startblokken, en becijferde een recente studie verschillende scenario's voor een efficiënter België. Voor het eerst in onze geschiedenis wordt oprecht nagedacht over staatshervorming, zonder taboes. Voor het eerst komen daarom de echte vragen naar boven, die alleen de burger kan beantwoorden.

Voor het eerst in onze geschiedenis wordt oprecht nagedacht over staatshervorming, zonder taboes. Voor het eerst komen daarom de echte vragen naar boven, die alleen de burger kan beantwoorden.

Die reflectie is nodig, want in België blinken we om historische redenen uit in complexiteit. In tegenstelling tot andere federaties waar afgelijnde deelstaten de lakens uitdelen naast een federale overheid, hebben we in België twee soorten regionale overheden. De gewesten met de grondgebonden bevoegdheden (zoals arbeidsmarkt, transport en mobiliteit) en de Gemeenschappen met de persoonsgebonden bevoegdheden (zoals onderwijs, welzijn en cultuur). In Brussel overlappen beide, en zijn dus vier overheden actief: de federale, de

Brusselse, en via de Vlaamse (VGC) en Franse
Gemeenschapscommissies (COCOF) ook de

gemeenschappen.

De essentie

- **De auteur**
- Willem Sas is professor publieke economie aan de universiteit van Stirling in Schotland en verbonden aan de KU Leuven.
- **De kwestie**
- Wie een efficiënter en minder complex België wil, moet de juiste vragen durven te stellen.
- **Het voorstel**
- De rol van Brussel en de relatie van Vlamingen en Walen met hun hoofdstad is daarbij cruciaal.

Een minder complexe structuur zoals in Zwitserland of Duitsland heeft alvast één groot voordeel: transparantie. De kans zal groter zijn dat de kiezer weet wie welke lakens uitdeelt, en politici zullen minder snel weggomen met het excuus dat de bevoegdheid elders ligt. Minder postjes, meer slagkracht. Onderzoekers aan de universiteiten van Brussel, Namen en Luik onderzochten zo'n piste, het zogenaamde 'federalisme met vier'. In een eerste scenario gaan de gemeenschappen daarbij volledig op in de gewesten zodat alleen een Vlaams, Waals, Brussels en Duitstalig gebied overblijven. Dat is een primeur, die meteen ook vragen opwerpt.

Hoofdstedelijk karakter

Uit de studie blijkt dat beide gemeenschappen momenteel meer geld spenderen in de hoofdstad dan voorzien in de dotaties die hen financieren. Het hoofdstedelijke karakter van Brussel is de logische verklaring. Per leerling kost onderwijs meer, want met diversiteit komen meer uitdagingen, en aangezien Brussel een relatief jonge bevolking heeft, speelt ook een volume-effect. Maar ook de cultuurinstellingen zijn royaal gefinancierd, net omdat ze meer liefhebbers bedienen dan alleen de Brusselaars. Het tekort dat het Brussels deelgebied zou overnemen komt zo neer op 1,1 miljard euro in 2025, gelijk gespreid over Vlaamse en Franstalige scholen of instellingen.

Op zich is dat tekort niet onverwacht, en bevestigt het eerdere berekeningen die we uitvoerden voor het denkplatform '[Rethinking-Belgium](#)' . Het betekent ook niet dat een formule met vier deelgebieden uitgesloten zou zijn. Zo becijfert de studie bijvoorbeeld een tweede scenario, waarin de VGC en COCOF blijven bestaan, en rechtstreeks gefinancierd en ingericht kunnen worden vanuit de nieuwe deelgebieden Vlaanderen en Wallonië. De band met Vlaanderen en Wallonië wordt in dat scenario dus niet volledig doorgesneden.

Te klein

Een opvallender resultaat is dat Brussel het tekort van 1,1 miljard euro grotendeels zou dichtrijden als zijn financiering (gewestelijke belasting én dotaties) zou gebeuren volgens het werkplaatsprincipe in plaats van het woonplaatsprincipe. De Vlaamse en Waalse pendelaars die in Brussel werken, zouden dan belasting betalen in de hoofdstad.

Dat bewijst nogmaals dat het Brussels gewest te klein is, en opgesloten zit in zijn eigen economische achterland. In een alternatieve werkelijkheid waarin het Brussels deelgebied samenvalt met de vroegere provincie Brabant zouden eveneens meer uitgaven in het centrum (het huidige Brussels Gewest) gebeuren en meer van de inkomsten geïnd worden op basis van de woonplaats in het achterland (het huidige Vlaams- en Waals-Brabant). Het tekort van 1,1 miljard euro is dus de keerzijde van de Brusselse welvaartscreatie die niet terugvloeit via haar gewestelijke inkomsten, maar blijft hangen in het Vlaams en Waals Gewest.

Als we de band met Brussel niet willen loslaten, de Brusselse eigenheid willen respecteren, maar ook geen uitbreiding willen van het huidige Brusselse gewest, kunnen we dan blind blijven voor het gebrek aan financiering en samenwerking?

Rond andere metropolen zoals Parijs, Berlijn of Wenen speelt dat onevenwicht minder, aangezien die deelgebieden voldoende groot zijn. Een Brabants deelgebied zou bijvoorbeeld meteen de proporties hebben van Île-de-France, en één van de rijkste regio's van Europa worden. Grensoverschrijdende problemen rond mobiliteit of activering (Vlaamse vacatures invullen met meertalige Brusselaars) zouden eindelijk worden aangepakt.

De kernvragen, te beantwoorden in een burgerbevraging, liggen dan voor de hand. Als we de band met Brussel niet willen loslaten, de Brusselse eigenheid willen respecteren, maar ook geen uitbreiding willen van het huidige

Brusselse gewest, kunnen we dan blind blijven voor het gebrek aan financiering en samenwerking? Willen we op termijn (meertalig) Brussels onderwijs, en wie financiert en organiseert dat? Versterken we de metropolitane gemeenschap rond Brussel om samenwerking te bevorderen? Maken we van het federale niveau een spelverdeler voor grensoverschrijdende bevoegdheden? Kortom, kunnen we grensverleggend nadenken zonder de gewestgrenzen te verleggen?

ALGEMEEN **OPINIE**

Het Oekraïense veiligheidsdilemma

DAVID CRIEKEMANS, POLITICOLOOG

ALGEMEEN **OPINIE**

Terug naar af voor de Europese diplomatie

LIEN VERPOEST, HOOFDDOCENT RUSSISCHE EN DIPLOMATIEKE GESCHIEDENIS KU LEUVEN

GESPONSORDE INHOUD

Podcast | Luister hoe een speed-pedelec twee jongensdromen in vervulling brengt

ALGEMEEN **OPINIE**

Focus op de belangrijke maatregelen voor de energietransitie

RONNIE BELMANS, GERRIT JAN SCHAEFFER

ALGEMEEN **OPINIE**

Werkzaamheidsgraad verhogen wordt werk van zeer lange adem

JOHAN ALBRECHT, PROFESSOR ECONOMIE UNIVERSITEIT GENT EN SENIOR FELLOW ITINERA INSTITUTE

ALGEMEEN **OPINIE**

Europese soevereiniteit moet je ook kunnen verdedigen

KAREL LANNOO, CEO VAN HET CENTRE FOR EUROPEAN POLICY STUDIES (CEPS)

ALGEMEEN **OPINIE**

VRT-radio moet afstand doen van eerstgeboorterecht

DIRK GULDEMONT, RADIOMAKER EN ONAFHANKELIJK DIGITALE AUDIO CONSULTANT

---

6 van 100

MEER LADEN

Meest gelezen

- 1** Stikstofakkoord: een derde minder varkens in 2030
- 2** Wereldwijde sancties tegen Russisch gestook in Oekraïne

3 [Marine Le Pen schort presidentscampagne op](#)

4 [Hoever gaat Vladimir Poetin?](#)

5 [Caroline Pauwels stopt als VUB-rector om gezondheidsredenen](#)

GESPONSORDE INHOUD

Tijd Connect biedt organisaties toegang tot het netwerk van De Tijd. De partners zijn verantwoordelijk voor de inhoud.

Podcast | Twee broers bouwen een speedpedelec avant la lettre

En willen die aan de man brengen, maar hebben er het budget niet voor. Beluister de podcast. Lees meer

Veerkrachtig leiderschap in tijden van digitale transformatie

Ontdek de opleiding Digital Business Transformation van Vlerick Business School in samenwerking met De Tijd. Lees meer

---

Wat wil de koper?

'Dankzij de digitalisering contacteren we mensen op basis van hun koopgedrag' Lees meer

Het product is een 'enabler'

'Willen we impact hebben, dan moeten we vooraf informeren én achteraf begeleiden' Lees meer

PARTNER
CONTENT

Partner Content biedt organisaties toegang tot het netwerk van De Tijd. De partners zijn verantwoordelijk voor de inhoud.

['Een aantrekkelijke verloning is veel meer dan een hoog salaris'](#)

[Lage rente, hoge inflatie. Wat met uw groepsverzekering?](#)

[De schoonheid van het riool](#)

[Warandeberg: geslaagde uitdaging voor BNP Paribas Fortis en Eiffage Benelux](#)

GESPONSORDE BEDRIJFSBERICHTEN

Deze berichten zijn ingezonden, de bedrijven zijn verantwoordelijk voor de inhoud.

SHAREHOLDER

[New Two-Year Data Showed Bimekizumab Maintained High Levels of Skin Clearance in Patients with Moderate to Severe Plaque Psoriasis](#)

Door UCB

SHAREHOLDER

[Verwerving van een woonzorgcentrum met assistentiewoningen in Lier \(BE\) via een inbreng in natura](#)

Door Care Property Invest

